

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De overeenkomst van internet service providers met consumenten

Siemerink, L.A.R.

Citation

Siemerink, L. A. R. (2007, March 15). *De overeenkomst van internet service providers met consumenten*. Kluwer, Deventer|E.M. Meijers Institute, Faculty of Law, Leiden University. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/11413>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/11413>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De overeenkomst van Internet Service Providers met consumenten

De overeenkomst van Internet Service Providers met consumenten

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van de Rector Magnificus prof. mr. P.F. van der Heijden,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op donderdag 15 maart 2007
klokke 15.00 uur

door

Leonie Anna Rika Siemerink

geboren te Enschede in 1973

Promotiecommissie:

Promotor: prof. mr. H. Franken
Referent: prof. mr. drs. C. Stuurman (Universiteit van Tilburg)
Overige leden: prof. mr. R.E. van Esch
prof. mr. Jac. Hijma
prof. mr. N.J.H. Huls (Erasmus Universiteit Rotterdam,
Universiteit Leiden)
prof. mr. A.H.J. Schmidt

Lay-out: Anne-Marie Krens – Tekstbeeld – Oegstgeest

© 2007 L.A.R. Siemerink

Van dit proefschrift is bij uitgeverij Kluwer te Deventer een handelseditie verschenen in de serie Recht en Praktijk onder nummer 149.

ISBN 90-1304-357-7

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van reprografische vervoelvoudingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

*Voor mijn ouders
in herinnering*

Woord vooraf

In de vierde klas van de middelbare school maakte ik voor het eerst kennis met de computer. Tijdens mijn rechtenstudie heb ik voor het schrijven van practicum- en privatissimum-opdrachten civiel recht mijn eigen computer aangeschaft. In de eindfase van mijn studie ging ik mij interesseren voor het medium internet en volgde ik het toen voor het eerst gegeven vak recht en internet. Mijn afstudeerscriptie schreef ik vervolgens op het gebied van recht en internet. Gedurende een uitwisseling met de University of Connecticut, School of law in de Verenigde Staten ontdekte ik het gebruik van e-mail, de manier om vanaf de andere kant van de wereld contact te onderhouden met Nederland. Na mijn afstuderen werd ik onderzoeker bij eLaw@Leiden. De PC en het internet maakten intussen deel uit van mijn dagelijkse leven toen ik met dit promotieonderzoek startte.

Inmiddels zijn de PC en het internet niet meer weg te denken uit het dagelijkse (werk)leven van de meeste Nederlanders. Nederlandse consumenten gebruiken hun PC vaker dan de rest van de westerse wereld, onder meer dankzij de lage prijs voor breedband internet. Bijna 80 procent van de Nederlandse huishoudens heeft tegenwoordig toegang tot het internet. E-mailen en websurfen doen we het meest, chatten staat op de derde plaats. Daarnaast winkelt 30 procent van de Nederlandse consumenten wel eens via internet en maken we gebruik van internetbankieren. De technische ontwikkelingen gaan door, internet, (mobiele) telefonie, TV en radio convergeren en digitaliseren waardoor er nieuwe activiteiten ontstaan zoals telefoneren over IP en online TV-kijken.

Het internet is en blijft een boeiend medium, zeker ook voor juristen en dat heeft er toe geleid dat dit eindresultaat nu voor u ligt. Het schrijven van een proefschrift is ook met behulp van de PC en het internet nog steeds een enorm project. Hierbij dank ik dan ook iedereen die inhoudelijk dan wel aangenaam noodzakelijk afleidend aan de totstandkoming van dit proefschrift heeft bijgedragen. Alexander bedank ik in het bijzonder, voor zijn steun, liefde, maar vooral voor zijn eindeloze geduld.

Leiden, oktober 2006

Verkorte inhoudsopgave

1	INLEIDING	1
1.1	Internet Service Providers (ISP's)	1
1.2	Maatschappelijke relevantie ISP's	2
1.3	Algemene beginselen van behoorlijk ICT-gebruik en ISP's	3
1.4	De betekenis van de beginselen in dit onderzoek	6
1.5	Probleemstelling	7
1.6	Plan van aanpak	8
2	FUNCTIES EN DIENSTEN VAN ISP'S	11
2.1	Begrippenkader	11
2.2	Het begrip 'Internet Service Provider'	12
2.3	Indeling functies en diensten ISP's	18
2.4	Conclusie	22
3	TOTSTANDKOMING VAN ISP-OVEREENKOMSTEN	25
3.1	Precontractuele fase	25
3.2	Een beeld van de praktijk	26
3.3	Aanbod en aanvaarding	26
3.4	Aanbod en aanvaarding op afstand	31
3.5	Aanbod en aanvaarding elektronisch	50
3.6	Aanbod en aanvaarding en de TW	66
3.7	Toepasselijkheid algemene voorwaarden in ISP-overeenkomsten	69
3.8	Conclusie	75
4	INHOUD VAN ISP-OVEREENKOMSTEN	77
4.1	Contractuele fase	77
4.2	Kernbeding en algemene voorwaarden van ISP-overeenkomsten	77
4.3	Algemene voorwaarden ISP-overeenkomsten	80
4.4	Een beeld van de praktijk	129
4.5	Conclusie	163
5	BEËINDIGING VAN ISP-OVEREENKOMSTEN	169
5.1	Postcontractuele fase	169
5.2	Opzegging van ISP-overeenkomsten	169
5.3	Opschorting en ontbinding van ISP-overeenkomsten	179
5.4	Rechtsgevolgen van beëindiging van ISP-overeenkomsten	196
5.5	Conclusie	203

6	AANSPRAKELIJKHEID IN ISP-OVEREENKOMSTEN	207
6.1	Beperking en uitsluiting van aansprakelijkheid	207
6.2	Aansprakelijkheid en functies van ISP's	207
6.3	Exoneratiebedingen in ISP-overeenkomsten	246
6.4	Conclusie	283
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	289
7.1	ISP-overeenkomsten	289
7.2	Algemene bedingen	290
7.3	Specifieke bedingen	298
7.4	Aanbevelingen	317
	Bijlage: Een beeld van ISP-overeenkomsten	335

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF	VII
LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN	XVII
1 INLEIDING	1
1.1 Internet Service Providers (ISP's)	1
1.2 Maatschappelijke relevantie ISP's	2
1.3 Algemene beginselen van behoorlijk ICT-gebruik en ISP's	3
1.3.1 Beschikbaarheid	3
1.3.2 Vertrouwelijkheid	4
1.3.3 Integriteit	5
1.3.4 Authenticiteit	5
1.3.5 Flexibiliteit	6
1.3.6 Transparantie	6
1.4 De betekenis van de beginselen in dit onderzoek	6
1.5 Probleemstelling	7
1.6 Plan van aanpak	8
2 FUNCTIES EN DIENSTEN VAN ISP'S	11
2.1 Begrippenkader	11
2.2 Het begrip 'Internet Service Provider'	12
2.2.1 Nederlandse rechtsliteratuur	12
2.2.1.1 Networkproviders	12
2.2.1.2 Accessproviders	13
2.2.1.3 Serviceproviders	13
2.2.1.4 Informationproviders	14
2.2.2 Richtlijn en Aanpassingswet inzake elektronische handel	15
2.2.2.1 Mere conduit	16
2.2.2.2 Caching	17
2.2.2.3 Hosting	17
2.3 Indeling functies en diensten ISP's	18
2.3.1 Opmerkingen	18
2.3.2 Indeling onderzoek	19
2.3.2.1 Access	20
2.3.2.2 Hosting	21
2.3.2.3 Extra value	21
2.3.2.4 Content	22
2.4 Conclusie	22

3	TOTSTANDKOMING VAN ISP-OVEREENKOMSTEN	25
3.1	Precontractuele fase	25
3.2	Een beeld van de praktijk	26
3.3	Aanbod en aanvaarding	26
3.3.1	Aanbod ISP	27
3.3.2	Aanvaarding klant	29
3.4	Aanbod en aanvaarding op afstand	31
3.4.1	Begripsbepalingen	32
3.4.2	Informatie voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst	33
3.4.3	Informatie na het sluiten van de overeenkomst	36
3.4.4	Ontbindingsrecht c.q. herroepingsrecht	40
3.4.4.1	Instemming	42
3.4.4.2	De praktijk	46
3.4.5	Opmerkingen	48
3.5	Aanbod en aanvaarding elektronisch	50
3.5.1	Begripsbepalingen	51
3.5.2	Informatie voor het sluiten van de overeenkomst	52
3.5.2.1	Algemene informatieplichten	53
3.5.2.2	Informatieplichten bij het sluiten van de overeenkomst langs elektronische weg	55
3.5.3	Sancties	58
3.5.4	De totstandkoming van de elektronische overeenkomst	60
3.5.5	Elektronische handtekening	63
3.5.6	Privacybescherming	64
3.5.7	Opmerkingen	65
3.6	Aanbod en aanvaarding en de TW	66
3.6.1	Begripsbepalingen	66
3.6.2	Informatie voor of bij het sluiten van de overeenkomst	66
3.6.3	Opmerkingen	68
3.7	Toepasselijkheid algemene voorwaarden in ISP-overeenkomsten	69
3.7.1	Begripsbepalingen	69
3.7.2	Toepasselijkheid	70
3.7.2.1	Aanvaarding	70
3.7.2.2	Informatieplicht	72
3.7.3	Opmerkingen	74
3.8	Conclusie	75
4	INHOUD VAN ISP-OVEREENKOMSTEN	77
4.1	Contractuele fase	77
4.2	Kernbeding en algemene voorwaarden van ISP-overeenkomsten	77
4.3	Algemene voorwaarden ISP-overeenkomsten	80
4.3.1	Inhoud algemene voorwaarden onredelijk bezwarend	81
4.3.1.1	Zwarte en grijze lijst	82
4.3.1.2	Reflexwerking	83
4.3.2	De aard van de ISP-overeenkomst	84
4.3.2.1	Koopovereenkomst en huurovereenkomst	84
4.3.2.2	Overeenkomst van opdracht	88
4.3.2.3	Gemengde overeenkomst	90

4.3.2.4 Duurovereenkomst	95
4.3.2.5 Inspanningsverbintenis c.q. resultaatsverbintenis	99
4.3.2.6 Marktpositie	108
4.3.2.7 Gedragcodes	108
4.3.3 Overige inhoud van de ISP-overeenkomst	121
4.3.4 De wijze waarop de algemene voorwaarden tot stand zijn gekomen	123
4.3.5 De wederzijds kenbare belangen van ISP en klant	124
4.3.6 De overige omstandigheden van het geval	125
4.3.6.1 Hoedanigheid van partijen	125
4.3.6.2 Bewust zijn strekking beding	126
4.3.6.3 Afwijking van regelend recht	126
4.3.6.4 Overige omstandigheden	127
4.3.7 Criteria inhoud algemene voorwaarden ISP-overeenkomsten	127
4.4 Een beeld van de praktijk	129
4.4.1 Zwarte bedingen in ISP-overeenkomsten	130
4.4.1.1 Beoordeling tekortkoming ISP: art. 6:236 sub d BW (subjectief criterium)	130
4.4.1.2 Toestemming voor schuld- of contractsoverneming: art. 6:236 sub e BW	134
4.4.1.3 Bevoegdheden en verweermiddelen bij schuld- of contractsoverneming: art. 6:236 sub f BW	136
4.4.1.4 Verkorting verjarings- of vervaltermijn: art. 6:236 sub g BW	136
4.4.1.5 Prijsverhoging: art. 6:236 sub i BW	136
4.4.1.6 Bewijsbedingen: art. 6:236 sub k BW	137
4.4.1.7 Vorm en werking van verklaringen: art. 6:236 sub l BW	139
4.4.1.8 Woonplaatskeuze: art. 6:236 sub m jo. 6:236 sub l BW	140
4.4.1.9 Geschillenbeslechting: art. 6:236 sub n BW	140
4.4.2 Grijze bedingen in ISP-overeenkomsten	142
4.4.2.1 Termijn voor reactie op aanbod of verklaring: art. 6:237 sub a BW	143
4.4.2.2 Eigen verplichtingen wezenlijk beperken: art. 6:237 sub b BW (prestatiebeperking)	144
4.4.2.3 Wijzigingsbevoegdheid: art. 6:237 sub c BW	150
4.4.2.4 Vage of te lange levertijden: art. 6:237 sub e BW	151
4.4.2.5 Vervalbedingen: art. 6:237 sub h BW	152
4.4.2.6 Contractsdwang: art. 6:237 sub j BW	152
4.4.3 Overige (onredelijk bezwarende) bedingen	155
4.4.3.1 De aard van de ISP-overeenkomst	155
4.4.3.2 Overige inhoud van de ISP-overeenkomst	158
4.4.3.3 De wederzijds kenbare belangen van ISP en klant	159
4.4.3.4 De overige omstandigheden van het geval	160
4.4.4 Gevolgen onredelijk bezwarend beding	162
4.5 Conclusie	163
5 BEËINDIGING VAN ISP-OVEREENKOMSTEN	169
5.1 Postcontractuele fase	169
5.2 Opzegging van ISP-overeenkomsten	169
5.2.1 Opzegging	170

5.2.2	Opzeggingsbedingen in ISP-overeenkomsten	174
5.2.2.1	Stilzwijgende verlenging van de overeenkomst: art. 6:236 sub j BW	174
5.2.2.2	Vorm en werking van verklaringen: art. 6:236 sub l BW	175
5.2.2.3	Contractsduur: art. 6:237 sub k BW	176
5.2.2.4	Opzegtermijn: art. 6:237 sub l BW	177
5.2.2.5	Overige (onredelijk bezwarende) bedingen	178
5.3	Opschorting en ontbinding van ISP-overeenkomsten	179
5.3.1	Opschorting	179
5.3.2	Ontbinding	181
5.3.3	Opschortings- en ontbindingsbedingen in ISP-overeenkomsten	183
5.3.3.1	Uitsluiting/beperking ontbindingsrecht: art. 6:236 sub b BW	184
5.3.3.2	Uitsluiting/beperking c.q. uitbreiding opschortingsrecht: art. 6:236 sub c BW	184
5.3.3.3	Beëindiging van de overeenkomst door de ISP: art. 6:237 sub d BW	186
5.3.3.4	Rubricering opschortings- en ontbindingsgronden	187
5.4	Rechtsgevolgen van beëindiging van ISP-overeenkomsten	196
5.4.1	Rechtsgevolgen van opzegging	196
5.4.2	Rechtsgevolgen van opschorting en ontbinding	197
5.4.3	Rechtsgevolgen van beëindiging in ISP-overeenkomsten	198
5.4.3.1	Vergoeding bij beëindiging van de overeenkomst door de klant: art. 6:237 sub i BW	198
5.4.3.2	Overige (onredelijk bezwarende) bedingen: rechtsgevolgen opschorting	199
5.4.3.3	Overige (onredelijk bezwarende) bedingen: rechtsgevolgen beëindiging	200
5.5	Conclusie	203
6	AANSPRAKELIJKHEID IN ISP-OVEREENKOMSTEN	207
6.1	Beperking en uitsluiting van aansprakelijkheid	207
6.2	Aansprakelijkheid en functies van ISP's	207
6.2.1	Wetgeving	208
6.2.1.1	Nota WES	208
6.2.1.2	Richtlijn en Aanpassingswet inzake elektronische handel	209
6.2.2	Jurisprudentie	214
6.2.2.1	Informatie	214
6.2.2.2	Persoonsgegevens	219
6.2.2.3	E-mail	224
6.2.3	Notice and take down procedure	225
6.2.4	Aansprakelijkheidspositie ISP	228
6.2.4.1	Access	230
6.2.4.2	Hosting	235
6.2.4.3	Extra value	241
6.2.4.4	Content	244
6.3	Exoneratiebedingen in ISP-overeenkomsten	246
6.3.1	Exoneratiebedingen	246
6.3.1.1	Het begrip exoneratiebeding	247
6.3.1.2	Waarvoor exonereren	248
6.3.1.3	Geoorloofdheid van exoneraties	249

6.3.1.4	Toetsingscriteria exoneratiededing	254
6.3.2	Exoneratiebedingen in de praktijk	256
6.3.2.1	Vrijwaringsbeding: art. 6:236 sub h BW	256
6.3.2.2	Exoneratiebeding: art. 6:237 sub f BW	261
6.3.2.3	Overmachtbeding: art. 6:237 sub f BW	279
6.4	Conclusie	283
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	289
7.1	ISP-overeenkomsten	289
7.2	Algemene bedingen	290
7.2.1	Algemene bepalingen	290
7.2.1.1	Definities	290
7.2.1.2	Totstandkoming overeenkomst	291
7.2.1.3	Toepasselijkheid algemene voorwaarden	292
7.2.1.4	Wijziging algemene voorwaarden	293
7.2.1.5	Gevolgen onredelijk bezwarend beding	294
7.2.2	Duur en beëindiging	294
7.2.2.1	Opzegging	294
7.2.2.2	Ontbinding	295
7.2.2.3	Rechtsgevolgen van beëindiging	296
7.2.3	Vergoedingen en betalingen	297
7.2.4	Geschillenbeslechting en toepasselijk recht	297
7.3	Specifieke bedingen	298
7.3.1	Diensten en beheer	298
7.3.1.1	Access	298
7.3.1.2	Hosting	299
7.3.1.3	Extra value	299
7.3.1.4	Content	300
7.3.1.5	Beheer	300
7.3.2	Verplichtingen van de ISP	301
7.3.3	Verplichtingen van de klant	302
7.3.3.1	Zorgvuldig gebruik	303
7.3.3.2	Wijzigingen in relevante gegevens moeten worden meegedeeld	303
7.3.3.3	Geen hinder en schade toebrengen	304
7.3.3.4	Wet naleven en gedragsregels in acht nemen	304
7.3.3.5	Toegang tot het systeem mogelijk maken	305
7.3.3.6	Hoeveelheid schrijfruimte niet overschrijden	305
7.3.4	Aansprakelijkheid	305
7.3.4.1	Alle of meerdere functies	307
7.3.4.2	Access	308
7.3.4.3	Hosting	309
7.3.4.4	Extra value	311
7.3.4.5	Content	311
7.3.4.6	Aansprakelijkheid van de klant	312
7.3.5	Overmacht	313
7.3.6	Sanctiemogelijkheden	314
7.3.6.1	Termijn met voorwaarden	314
7.3.6.2	Extra kosten in rekening brengen	314

7.3.6.3 Opschorting	315
7.3.6.4 Ontbinding	315
7.3.6.5 Andere maatregelen	315
7.3.6.6 Redelijkheid sanctie	316
7.3.7 Privacy	316
7.4 Aanbevelingen	317
 SAMENVATTING	 323
SUMMARY	329
BIJLAGE: EEN BEELD VAN ISP-OVEREENKOMSTEN	335
LIJST VAN AANGEHAALDE LITERATUUR	393
JURISPRUDENTIEOVERZICHT	405
TREFWOORDENREGISTER	409
CURRICULUM VITAE	413

Lijst van gebruikte afkortingen

AA	Ars Aequi
ADSL	<i>Asymmetric digital subscriber line</i>
AMI	Tijdschrift voor Auteurs-, Media- en Informatierecht
art(t).	artikel(en)
A&V	Aansprakelijkheid & Verzekering
AW	Auteurswet
Bb	Bedrijfsjuridische berichten
B2B	<i>Business to business</i>
B2C	<i>Business to consumer</i>
BKR	Bureau Kredietregistratie
BOF	Stichting <i>Bits of Freedom</i>
BUDE	Besluit Universele Dienstverlening en Eindgebruikersbelangen
B.V.	Besloten Vennootschap
BW	Burgerlijk Wetboek
CBP	College Bescherming Persoonsgegevens
CCA	Commissie voor Consumentenaangelegenheden
CRI	<i>Computer und Recht international</i>
CZ	Coördinatiegroep Zelfreguleringsoverleg
DD	Delict en Delinquent
DMCA	<i>Digital Millennium Copyright Act</i>
DNS	<i>Domainnameserver</i>
DVD	<i>Digital video disc</i>
e	<i>electronic</i>
ECP.NL	Electronic Commerce Platform Nederland, Platform voor <i>e</i> Nederland
EG	Europese Gemeenschap
E.I.P.R.	<i>European Intellectual Property Review</i>
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
FTP	<i>File Transfer Protocol</i>
FW	Faillissementswet
Gb	<i>Gigabite</i>
GW	Grondwet
HR	Hoge Raad der Nederlanden
HTML	<i>Hyper Text Mark-up</i>
HTTP	<i>Hyper Text Transfer Protocol</i>
HvJ	Hof van Justitie
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IER	Tijdschrift voor Intellectuele Eigendomsrechten
i&i	informatie & informatietechnologie (Tijdschrift)

IP	<i>Internet Protocol</i>
IRC	<i>Internet Relay Chat</i>
ISDN	<i>Integrated Services Digital Network</i>
ISP('s)	Internet Service Provider(s)
ISPO	Internet Service Provider Overleg
IT	Informatietechnologie
ITeR	Informatietechnologie en Recht (onderzoeksprogramma)
JAVI	Juridische aspecten van internet (Juridisch Tijdschrift voor Internet en E-business)
JOL	Jurisprudentie Online
JOR	Jurisprudentie Ondernemingsrecht
KG	Kort geding
Ktg	Kantongerecht
LJN	Landelijk Jurisprudentie Nummer
Mb	<i>Megabyte</i>
MP3	<i>Motion Picture Experts Group-1 Audio Layer-3</i>
MvA	Memorie van Antwoord
MvT	Memorie van Toelichting
NAW	naam, adres, woonplaats
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
NJB	Nederlands Juristenblad
NLIP	Nederlandse vereniging van Internetproviders
NMa	Nederlandse Mededingingsautoriteit
NTBR	Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht
OM	Openbaar Ministerie
OPTA	Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit
Parl. Gesch.	Parlementaire Geschiedenis
PbEG	Publicatieblad Europese Gemeenschap
PDF	<i>Portable Document Format</i>
PET	<i>Privacy Enhancing Technologies</i>
POP	<i>Post Office Protocol</i>
Prg	Praktijkgids
P2P	<i>peer to peer</i>
Rb.	Rechtbank
RFC('s)	<i>Request for comment(s)</i>
RV	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
RvdW	Rechtspraak van de Week
SER	Sociaal Economische Raad
SGC	Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken
SIDN	Stichting Internet Domeinregistratie Nederland
SLA	<i>Service level agreement</i>
SMTP	<i>Simple Mail Transfer Protocol</i>
SR	Wetboek van strafrecht
S&S	Schip & Schade
Stb.	Staatsblad
SV	Wetboek van strafvordering
TCP	<i>Transmission Control Protocol</i>
Trb.	Tractatenblad

TTP	<i>Trusted Third Party</i>
TV	Televisie
TvA	Tijdschrift voor Arbitrage
TvC	Tijdschrift voor Consumentenrecht
TW	Telecommunicatiewet
UL	Universiteit Leiden
UMTS	<i>Universal Mobile Telephone System</i>
URL	<i>Universal Resource Locator</i>
USA	<i>United States of America</i>
UT	Universiteit Tilburg
UU	Universiteit Utrecht
VECAI	Vereniging van Centrale Antenne-inrichtingen
VOIP	<i>voice over IP</i>
Voorz.	Voorzieningenrechter
VR	Verzekeringsrecht
VU	Vrije Universiteit Amsterdam
WAP	<i>Wireless Application Protocol</i>
WBP	Wet Bescherming Persoonsgegevens
WES	Wetgeving voor de Elektronische Snelweg
WPNR	Wetenschappelijk tijdschrift voor Privaatrecht en Notarieel recht
WPR	Wet Persoonsregistraties
WWW	<i>World Wide Web</i>

